

**KLÍČ KE CVIČENÍM
Z PRACOVNÍHO SEŠITU
DĚJEPIS 8
(2. vydání)**

nakladatelství Nová škola – DUHA

<https://novaskoladuha.cz/klice-ke-cvicenim/>

KLÍČ KE CVIČENÍM Z PRACOVNÍHO SEŠITU DĚJEPIS 8 (88-41)

strana 4

1. Třicetiletou válku ukončil roku 1648 **vestfálský mír**. Náboženství státu záviselo na tom, jakého vyznání byl **panovník**. Francie posílila vliv v Evropě a získala území **Alsaska**. Novou velmocí se stalo severské **Švédsko**. Nově vzniklo **Nizozemí** a **Švýcarsko**. Španělsko ztratilo **Portugalsko**. Svou moc oslabilo **habsburská monarchie** a **Španělsko**. Během třicetileté války **klesl** počet obyvatel o **třetinu**. Nastalo období **hladomoru**. Oslabení lidé podléhali epidemiím, hlavně **moru**.
2. 1. Švýcarsko, 2. Portugalsko, 3. mor, 4. Nizozemí, 5. třetinu, 6. Alsasko, 7. Švédsko, 8. vestfálský; **tajenka:** Komenský; Komenský se proslavil např. jako učitel národů. Jeho nejznámější dílo je *Labyrint světa a ráj srdce*.
3. **a)** Španělsko; **b)** Švédsko; **c)** Francie; **d)** habsburská monarchie; **e)** Nizozemí.
4. 1. ne, 2. ne, 3. ne, 4. ano, 5. ano; **tajenka:** konfiskace; Konfiskace je zabavení majetku.

strana 5

5. 1. a); 2. b); 3. a); 4. c); 5. c); 6. b); 7. b); 8. b); 9. c).
1. Habsburská monarchie se skládala z **rakouských** zemí, zemí Koruny **české** a části **Uher**. Byla to **absolutistická** monarchie, důležité úřady sídlily nadále ve **Vídni**. Protože byli Habsburkové **katolíci**, začala probíhat rekatolizace. Nekatolíci museli přestoupit ke **katolické** víře, nebo odejít do **vyhnanství/exilu**. K nejvýznamnějším emigrantům patřil Jan **Amos Komenský**. Majetek emigrantů byl **konfiskován** (zabaven) a získala ho za pomoc Habsburkům **německá** šlechta. Novým zdrojem příjmů pro šlechtu se stalo zakládání **manufaktur** – velkých dílen, kde každý dělník vyráběl jen **část** výrobku.
2. **a)** 1.–g), 2.–c), 3.–d), 4.–f), 5.–a), 6.–e), 7.–b); **b)** Slovo defenestrace vzniklo z latiny (*de* – „z“, *fenestra* – „okno“).
3. 1. ano, 2. ne, 3. ne, 4. ne, 5. ano, 6. ne; **tajenka:** rekatolizace; Rekatolizace je znovuobracení na katolickou víru.

strana 6

4. Po smrti **Ferdinanda III.** nastoupil na trůn Leopold I., za jehož vlády došlo ke **zvyšování** daní. Protože došlo k **úbytku** obyvatel a objem práce zůstal stejný, **vzrostly** robotní povinnosti. Aby šlechta zabránila útekům **poddaných** z panství, omezila jejich pohyb. Připoutání poddaných k půdě, na níž žili, označujeme jako **nevolnictví**. Proti nadměrné **robotě** a nevolnictví docházelo k selským **povstáním**, Leopold I. proto vydal tzv. **robotní patent**, kterým omezoval robotu na **tři** dny v týdnu.
5. 1. daně, 2. rekatolizace, 3. robota, 4. nevolnictví, 5. Komenský, 6. jezuité, 7. tři dny, 8. Uhry, 9. vestfálský, 10. konfiskace, 11. Leopold I., 12. manufaktura; **tajenka:** Alois Jirásek; např.: Alois Jirásek byl český spisovatel píšící především prózu a dramata s historickou tematikou. K jeho knihám o pobělohorském období patří *Temno* a *Psohlavci*.
6. Po třicetileté válce začali **Turci** podnikat výpravy do střední **Evropy**. Roku 1683 obléhali **Vídeň**, po dvou měsících **byli poraženi**. Za Leopolda I. a jeho nástupce **Josefa I.** byli Turci vytlačeni na **Balkánský poloostrov** a ztratili část **Uher**. Roku 1700 po vymření **španělské** větve Habsburků došlo k válce o **španělské** dědictví mezi **habsburskou** monarchií a **Francií**. Do této války se zapojila většina evropských států. **Francie** sice získala španělský trůn, ale nesměla se se Španělskem **spojit**.
7. **a)** a) Belvédér, b) Schönbrunn; **b)** Nacházejí se ve Vídni, patří k baroknímu stavebnímu slohu.

strana 7

8. 1. absolutismus, 2. Francie, 3. Vídeň, 4. Leopold I., 5. Majestát, 6. španělská, 7. osmanská, 8. Balkánský; **tajenka:** Savojský; např.: Evžen Savojský byl významný rakouský vojevůdce na přelomu 17. a 18. století, vyznamenal se ve válce s Turky.
9. Karel VI. neměl **mužského** potomka, proto se snažil zajistit nástupnictví pro **dceru Marii Terezií**. Roku 1713 vyhlásil tzv. **pragmatickou sankci**, která umožňovala nástupnictví v **ženské** linii v případě vymření **mužské** linie a potvrzovala **nedělitelnost** habsburské monarchie.
10. 1. ano, 2. ano, 3. ne, 4. ne, 5. ano, 6. ne, 7. ne, 8. ne, 9. ano; **tajenka:** praktický.
11. **a)** Karel VI.; **b)** Vídeň.

strana 8

12. 1. Savojský, 2. Ferdinand III., 3. Španělsko, 4. pragmatická sankce, 5. robota, 6. Nizozemí, 7. Marie Terezie, 8. nevolnictví, 9. Karel VI.; **tajenka:** Jan Kozina; Jan Sladký Kozina byl např.: vůdce povstání Chodů.
1. Ve středověku se panovník většinou dělil o svou moc se **stavy**. Pokud podíl na vládě převážil ve prospěch stavů, nazýváme tento typ vlády **stavovská** monarchie, například České království od konce 15. století do porážky **na Bílé hoře**. V **absolutistické** monarchii má panovník neomezenou moc. V **konstituční** monarchii je moc panovníka omezena **ústavou** (konstitucí) a **parlamentem**. Příkladem konstituční monarchie je **Anglie**. V době baroka se společnost podle původu dělila na **tři** základní společenské vrstvy, hlavní roli měl nadále **panovník**. Nejvýznamnějším vlastníkem půdy byla **šlechta** a **církev**. Novou vrstvou se stali **měšťané**. Nejnižší postavení

měli chudí **venkované** a městská **chudina**. Poddaní měli povinnost **robotovat** na polích své vrchnosti, odvádět **daně** a církvi **desátky**.

2. a) 1. měšťané, 2. ústava, parlament, 3. robota, 4. absolutismus, 5. Jagellonci, 6. desátek, 7. duchovenstvo, 8. dráb, 9. monarchie, 10. zabavit, 11. Anglie, 12. Karel VI.; **tajenka**: Marie Terezie; b) Měla 16 dětí. Pro každého z nich měla připravený výhodný sňatek, který by vytvořil spojenecký svazek s Habsburky.

strana 9

1. V 17. a 18. století převládl v Evropě umělecký sloh, kultura a životní styl zvaný **baroko**. Bylo spjato s **katolic-kou** církví, snažilo se vést člověka **ke zbožnosti**. Z církevních staveb vznikaly **kostely** a **kláštery**; ze světských staveb např. **zámky**, **letohrádky (paláce)** a radnice. Barokní architektura se vyznačuje těmito rysy: kontrast, **okázalost** a **výrazná barevnost**. Typickými zdobnými prvky jsou plastiky a **sochy**, stropní malby, výzdoba ze **zlata**, stříbra a **mramoru**. Co se týká hudebních nástrojů, rozvíjela se hra na **varhany**. Nejvýznamnějším hudebním skladatelem byl Němec Johann Sebastian **Bach**. Vznikl nový dramatický žánr – **opera**.
2. a) 1. baroko, 2. baroko, 3. románský, 4. románský, 5. baroko, 6. renesance, 7. gotika, 8. gotika; b) barokní sloh – 4, gotický sloh – 2, renesanční sloh – 3, románský sloh – 1.
3. a) K význačným barokním architektům u nás se řadí otec a syn Dientzenhoferovi (chrám svatého **Mikuláše** v Praze) a Jan Blažej **Santini-Aichel** – tvůrce tzv. barokní **gotiky**. K velkým barokním stavbám patřily **chrámy**, **zámky** a **paláce**. K drobným stavbám řadíme boží **muka**, **kapličky** a **morové (mariánské) sloupy** a **kašny**. c) Matyáš Braun, sochy jsou umístěny v areálu hospitálu Kuks.

strana 10

4. a) 1–G), 2–E), 3–A), 4–F), 5–B), 6–H), 7–D), 8–C); b) 1, 7, 8; c) jako poděkování za to, že morová epidemie skončila, či na ochranu před morem.
5. a) stavitelé: Blažej Santini-Aichel, otec a syn Dientzenhoferovi; hudebníci: Jan Jakub Ryba, Johann Sebastian Bach, Georg Fridrich Händel, Antonio Vivaldi; malíři: Rembrant van Rijn; sochaři: Matyáš Braun; b) Blažej Santini-Aichel, Jan Jakub Ryba, otec a syn Dientzenhoferovi, Matyáš Braun.
6. Šlechta obývala paláce a **zámky**, jejichž součástí byly **kaple** (sloužily ke mším), **taneční sál** a salonky. Truhlu nahradila **skříň**. V domácnostech přibýly výrobky z českého **skla** a porcelánu. Stěny pokrývaly luxusní tkaniny, např. **gobelíny**. Oblíbený byl **čalouněný** nábytek a postel s **nebesy**. Krb nahradila **kachlová** kamna. Při stolování se začala používat **vidlička**. Módou se stalo pít **kávy** a **čokolády**.
7. 1. b), 2. a), 3. c), 4. b), 5. a), 6. a), 7. b), 8. a), 9. c); **tajenka**: byl, bez soch.

strana 11

1. Po smrti Alžběty I. z dynastie **Tudorovců** usedl na anglický trůn skotský král **Jakub I.** z dynastie **Stuartovců**. Anglie a Skotsko se staly **personální** unií; obě země byly tedy samostatné, ale měly **společného** panovníka. Jakub I. přestoupil k **anglikánské** církvi, aby se mohl stát anglickým **králem**. Po jeho smrti nastoupil na anglický trůn jeho syn **Karel I.**, který se snažil zavádět **anglikánskou** církev v Irsku a ve **Skotsku**, což zde vedlo k **povstání**. Na vojenský zásah proti povstalcům ve **Skotsku** potřeboval **peníze**. Když mu je **parlament** odmítl poskytnout, rozpustil ho a začal vládnout **absolutisticky**. Neshody mezi králem a parlamentem vyústily roku 1642 v **občanskou** válku.
2. a) 1. anglikánská, 2. občanská, 3. parlament, 4. Jindřich VIII., 5. pragmatická, 6. Uhry, 7. katolické, 8. Stuartovci, 9. vestfálský, 10. Jakub I., 11. absolutismus, 12. konstituce, 13. personální unie; **tajenka**: lord protektor; b) Oliver Cromwell (lord protektor) v Anglii zakazoval praktikování katolictví (katolíci pro něj byli antikristi) a veselí (tj. zavíral hospody, nesměla hrát divadla, slavení Vánoc).
3. Nakonec byl Karel I. zajat a **popraven**. V Anglii byla vyhlášena **republika**. V parlamentu se však rozpoutal boj o moc. Toho využil Oliver **Cromwell** – rozehnal ho a zavedl vojenskou **diktaturu**. Je označován jako lord **protektor**, pronásledoval **katolíky** a své **odpůrce**. Za jeho vlády nastal hospodářský **rozvoj**. Podporoval **námořní** obchod, kvůli tomu vedl válku s **Nizozemím**, v níž **vyhrál**. Cromwell vojensky ovládl **Irsko** a **Skotsko**.
4. a) a) Jakub I., b) Oliver Cromwell, c) Karel I.

strana 12

5. Jakub II. byl stoupenec **katolické** církve, chtěl vládnout **absolutisticky**, a proto rozpustil **parlament**, což vedlo k tzv. slavné **revoluci** bez kapky krve, při níž byl Jakub II. nahrazen svým zetěm **Vilémem Oranžským**. Anglie se stala **konstituční** monarchií. V roce 1707 po sloučení **skotského** parlamentu s **anglickým** parlamentem vznikl nový stát – **Velká Británie**.
6. 1. Švédsko, 2. republika, 3. kapky krve, 4. čalouněný, 5. Jakub II., 6. Stuartovci, 7. baroko, 8. Oliver Cromwell, 9. Karel I., 10. král, parlament, 11. robota, 12. Velká Británie, 13. Vilém III.; **tajenka**: Deklarace práv; Deklarace práv potvrzovala výsady a postavení parlamentu.

7. 1. ano, 2. ano, 3. ne, 4. ano, 5. ne; **tajenka:** Drake; např.: Francis Drake byl korzár (námořní pirát), který se proslavil olupováním španělských lodí se souhlasem anglické královny Alžběty I., které odváděl část svého lupu.
8. 1–d), 2–a), 3–g), 4–e), 5–b), 6–f), 7–c).

strana 13

1. Přistání **Kryštofa Kolumba** na Bahamách roku 1492 bylo začátkem objevování **Ameriky**. **Španělé** kolonizovali Jižní a Střední Ameriku, **Portugalci** území dnešní Brazílie. Do Severní Ameriky směřovali **Angličané** a **Francouzi**. Jádrem dnešních USA bylo **13** anglických **kolonií**. Lidé do těchto kolonií odcházeli z **náboženských** důvodů a kvůli nové **půdě**. Kolonie byly pro mateřské země **zdrojem financí**. Dovážely se z nich zemědělské plodiny, např. **bavlna**, **tabák**, **káva**. Největší spory o kolonie v Severní Americe propukly mezi **Velkou Británií** a **Francií**. Ukončila je **sedmiletá válka**, v níž zvítězila **Velká Británie**.
2. **a)** 1. ne, 2. ne, 3. ano, 4. ano, 5. ano; **tajenka:** Díkůvzdání; Díkůvzdání – tento svátek se slaví jako připomínka první úrody přistěhovalců do Ameriky; domorodci přistěhovalcům pomohli první úrodu vypěstovat. **b)** Čtvrtý listopadový čtvrtek.
3. Válka Britů s **Francouzi** o kolonie byla nákladná, a tak Britové zavedli v koloniích nová **cla** (poplatky na dovážené zboží). Kolonisté **neměli** zástupce v britském parlamentu. Spory mezi Brity a kolonisty vyvrcholily r. 1773 událostí **bostonské pití čaje**, kdy se osadníci převlékli za **indiány** a vyházeli do moře **čaj** dovezený Brity. Britové přístav uzavřeli do doby, než kolonisté škodu **zaplatí**. Kolonisté vytvořili vlastní **armádu** a zahájili **bojkot** britského zboží. Konflikt přerostl ve válku za **nezávislost amerických kolonií**. V čele povstalců stál George **Washington**. Roku 1776 vydali zástupci **13** kolonií **Prohlášení nezávislosti**, v němž zdůvodňovali odtržení od **Velké Británie**. Válka za nezávislost skončila roku **1783**.
4. **a)** 1. Washington, 2. třináct, 3. Velké Británii, 4. parlamentu, 5. Francie, Španělsko, 6. cla, 7. sedmiletá, 8. pitím čaje, 9. Afriky; **tajenka:** Gibraltar. **b)** Táríkova hora.

strana 14

1. Ludvík XIV. nastoupil na trůn jako dítě, proto za něj vládla jeho **matka** a kardinál **Mazarin**. Po smrti **Mazarina** se ujal vlády Ludvík XIV. a stal se prvním **absolutistickým** panovníkem Francie. Za jeho vlády došlo k hospodářskému **rozkvětu**. Stát podporoval zakládání **manufaktur**, **dovoz** levných surovin z kolonií a budování **obchodních** cest. Král přesídlil z Paříže do **Versailles**, kde vybudoval **zámecký** komplex. Toto období nazýváme „**zlatý věk**“ Francie. Ludvík XIV. podporoval také vědu a **umění**. Negativem Ludvíkovy vlády byly **nákladné** války, které pro stát znamenaly velké **dluhy**. Roku 1685 zrušil **edikt** nantský, a proto začali Francii opouštět **hugenoti**, což vedlo k **prohloubení** hospodářské krize.
2. **a)** 1. edikt nantský, 2. Mazarin, 3. indiáni, 4. sedmiletá, 5. Versailles, 6. bartolomějská, 7. manufaktura, 8. umění, věda, 9. Cromwell, 10. hugenoti; **tajenka:** Král Slunce; Ludvíkovi XIV. **b)** Tato přezdívka údajně vznikla během jeho tanečního vystoupení v kostýmu slunečního boha Apollona na jedné z velkolepých slavností ve Versailles.
3. Ludvík XV. **ztratil** v **sedmileté** válce kolonie v **Severní Americe** a v **Indii**, a proto zvyšoval **daně**, které odváděli jen **měšťané** a **venkované**. Od daní byli osvobozeni **šlechtici** a **duchovní**. Za jeho vlády se rozvíjela **věda** a kultura. To však nic nezměnilo na hluboké politické i společenské **krizi**.
4. 1. ano, 2. ne, 3. ne, 4. ano, 5. ne; **tajenka:** pompadurka; Módní doplněk zvaný pompadurka je malá kabelka, která dostala název podle markýzy de Pompadour, milenky krále Ludvíka XV.

strana 15

1. Na území Svaté říše římské vznikla roku 1618 personální unie **Braniborsko-Prusko**, jejímž hlavním městem byl **Berlín**. Z tohoto státu roku později vzniklo **Prusko**. Pruský král **Fridrich Vilém I.** provedl řadu **reform** (změn) a proměnil Prusko na **vojenský** stát s nejlépe vycvičenou **armádou**. Jeho syn **Fridrich II. Veliký** podporoval **hospodářský** rozvoj. Ve válkách o **rakouské** dědictví získal **Slezsko** a **Kladsko**. Další území získal během dělení **Polska**. Z Pruska se stala evropská **velmoc**.
2. **a) škrt:** dali nezávislost Velké Británii, **oprava:** získali nezávislost na Velké Británii; USA; **b) škrt:** ztráta Slezska a Kladska, **oprava:** získal Slezsko a Kladsko; Prusko; **c) škrt:** absolutistická monarchie, **oprava:** konstituční monarchie; Anglie; **d) škrt:** získal kolonií v Severní Americe a Indii, **oprava:** ztráta kolonií v Severní Americe a Indii; Francie.
3. 1. Berlín, 2. Fridrich II., 3. parlament, 4. armádu, 5. Braniborsko, 6. Slezsko, 7. Versailles, 8. reformy; **tajenka:** brambory; Brambory se k nám rozšířily z Jižní Ameriky (původní oblastí výskytu jsou Andy) v 16. století (avšak tehdy jen do Španělska, poté do Anglie – zde a v Irsku se běžně pěstovaly od 2. pol. 17. stol. a roku 1740 je nařídil v Braniborsku pěstovat Fridrich II. Veliký; do Českých zemí se dostaly z Braniborska).
4. 1. USA – G, 2. Prusko – C, 3. Francie – H, 4. Anglie – F, 5. Anglie – D, 6. Prusko – I, 7. Anglie – J, 8. Francie – B, 9. Anglie – E, 10. Francie – A.

strana 16

1. Rusko bylo v 17. století rozlohou **velkou**, ale oproti většině Evropy hospodářsky **zaostalou** zemí, v níž vládl rod **Romanovců**. Ruský panovník – **car** – se o moc **nedělil s nikým**. Ruský absolutismus se nazývá **samoděržaví**, nevolníkům se říkalo **mužici**. V Rusku byla vyšší šlechta – **bojaři** a **nižší** – služebná šlechta, která dostávala od **cara** za své služby **půdu**, proto mu byla oporou.
2. **a)** 1. ne, 2. ne, 3. ano, 4. ano, 5. ne, 6. ano; **tajenka:** jantarová komnata, Fridrich Vilém První; **b)** Za 2. světové války došlo ke krádeži několika částí jantarové komnaty, lze to odvodit ze skutečnosti, že v Německu byla roku 1997 nalezena komoda a kamenná mozaika. Tyto originální díly z jantarové komnaty vrátila spolková vláda Rusku.
3. Cílem cara **Petra I. Velikého** bylo modernizovat Rusko a přiblížit ho vyspělým **evropským** zemím. Byl ovlivněn **osvícenstvím**. Reformoval **armádu**, zakládal **manufaktury** a školy. Provedl reformu **daní**, které předcházelo **sčítání** lidu. Díky vítězství ve válce se **Švédskem** získal přístup k **Baltskému** moři. Rusko začínalo ovlivňovat **evropskou** politiku. Založil nové hlavní město – **Petrohrad**.
4. **tajenka:** Petr, bitvě, Poltavy.

strana 17

5. Kateřina II. Veliká získala přístup k **Černému** moři, když porazila **Turky**. Získala i poloostrov **Krym** a přístup do úžin **Bospor** a **Dardanely**. Kateřina II. zabavila majetek **klášterům** a z duchovních učinila státní **úředníky**, čímž nad nimi získala **kontrolu**. Zakládala školy a podporovala **vědu** a umění. Byla příznivkyně **osvícenství**, její vládu označujeme jako **osvícenský** absolutismus.
6. **a)** 1. car, bojaři, 2. Petrohrad, 3. Dardanely, Bospor, 4. armádu, 5. Baltskému, 6. Krym, 7. Turky, 8. pravoslaví, 9. Černému, 10. Švédsko, 11. nevolník, 12. samoděržaví, 13. mužici; **tajenka:** Benátky severu; **b)** Petrohrad; Petrohrad stejně jako Benátky byl založen leží v ústí řeky (Něvy) a jeho součástí jsou i ostrovy, nacházejí se zde velkolepé stavby (např. paláce, galerie, chrámy), připomínající svou architekturou italské Benátky.
7. Kateřina II. Veliká; naučit se rusky a přestoupit na pravoslavnou víru.
8. **Prusko:** vojenský stát, Fridrich II. Veliký, Berlín, Slezsko; **Rusko:** Petr I. Veliký, pravoslaví, samoděržaví, Bospor, Kateřina II., bojaři.
9. a) Rusko; b) USA; c) Velká Británie.

strana 18

1. V Polsku docházelo během 17. a 18. století k posilování moci **šlechty** na úkor **panovníka**. Na trůnu se vystřídalo několik velmi **slabých** panovníků. Nastal hospodářský **úpadek**. Této situace využily: **Prusko**, **Rusko** a **habsburská** monarchie a během trojího dělení Polska si jeho území rozdělily. Polsko roku 1795 přestalo existovat.
2. **a)** 1. Prusko, 2. bojaři, 3. Petr I., 4. samoděržaví, 5. Cromwell, 6. Jakub I., 7. Fridrich II., 8. plantáže, 9. Slezsko, Kladsko, 10. pravoslavná, 11. Dardanely, Bospor, 12. Versailles, 13. kolonie, 14. Polsko, 15. Boston, 16. Kateřina II., 17. konstituce, 18. Karel I.; **tajenka:** Potěmkiny vesnice; Např.: Pojmenování vzniklo podle Grigorije Alexandroviče Potěmkina, rádce Kateřiny II. Veliké, který při diplomatické návštěvě Josefa II. nechal vytvořit iluzorní kulisy vesnic a pasoucího se dobytka a nařídil vojákům převlečeným za vesničany zdravit tohoto panovníka a carevnu Kateřinu II. Velikou, která chtěla ukázat rozkvět dobytých území a moc Ruska. Potěmkiny kulisy měly zakrýt, že kraj je chudý a pustý. **b)** např.: slovní obrat označující něco předstíraného (falešného), vytvořeného jen pro efekt, ve snaze oklamat.
3. 1. b); 2. a); 3. a); 4. a); 5. c), c), c), c), c).

strana 19

1. Osvícenství je myšlenkový směr, který se rozvíjel v Evropě od konce **17.** a v **18.** století. Kládl důraz na lidský **rozum**, rozvoj **přírodních** věd a přirozenou **rovnost** mezi lidmi. Panovník vládl z vůle **lidu** a snažil se prostřednictvím různých **reform** **zlepšit** život lidí v zemi.
2. 1. e) – C, 2. c) – C, 3. a) – B, 4. d) – A, 5. b) – A.
1. Po smrti Karla VI. (otce **Marie Terezie**) se rozpoutaly války o **dědictví rakouské**. Proti Marii Terezii v těchto válkách bojovalo **Prusko**, **Bavorsko** a **Francie**. Marii Terezii poskytla vojáky i peníze **uherská** šlechta. Marie Terezie po skončení válek ztratila **Slezsko** a **Kladsko** ve prospěch **Pruska**. Císařem Svaté říše římské se stal **František I. Lotrinský**. V sedmileté válce bojovala **habsburská** monarchie s Francií a **Ruskem** proti **Prusku** a Velké **Británii**. V této válce habsburská monarchie definitivně **ztratila Slezsko** a **Kladsko**. Velká Británie získala **francouzské** kolonie v **Severní Americe** (např. **Kanadu**).
2. **a)** daňová, **b)** školství, **c)** armády, **d)** soudnictví, **e)** státní správy.
Dole u ikony: Uhři poskytli Marii Terezii vojenskou pomoc.

strana 20

3. 1. sedmiletá, 2. Slezsko, Kladsko, 3. Uhersko, 4. osvícenství, 5. konstituce, 6. pragmatická sankce, 7. Fridrich II., 8. samoděržaví, 9. František Lotrinský, 10. Karel VI., 11. robota; **tajenka:** mluvit, dělat.

4. Prohrané války a hladomory **vyčerpaly** státní pokladnu, a proto Marie Terezie přistoupila k řadě **reforem**. Úřady jednotlivých zemí se rušily a zřizovaly se **centrální** úřady ve **Vídni**, s čímž souvisí posílení **němčiny**. S vybíráním **daní** souvisel soupis **půdy** a majetku, kvůli reformě armády proběhlo **sčítání** lidu a zavedení příjmení, názvů **ulic** a **sčítání** domů. K rozvoji vzdělanosti přispělo zavedení **povinné školní docházky**. K dalším reformám patří reforma práva a **soudnictví**, zavedení jednotné soustavy **měr** a **vah**. Platilo se **jednotnou měnou**. Za vlády Marie Terezie proběhlo jedno z největších **povstání** poddaných – v **Chlumci nad Cidlinou**. Na tyto rebelie Marie Terezie reagovala **snížením robotních povinností**.
5. a)–3, b)–1, c)–5, d)–2, e)–4; **tajenka**: Antoinetta.

strana 21

1. Po smrti svého otce **Františka I. Lotrinského** se stal Josef II. **spoluvladařem** Marie Terezie a **císařem Svaté říše římské**. V roce 1781 zrušil **nevolnictví**, aby podpořil rozvoj **manufaktur** a průmyslu. Lidé se mohli **bez svolení** vrchnosti stěhovat a uzavírat **sňatky**. Roboty **nebyla** zrušena. V témže roce vydal **toleranční patent**, který povoloval i jiné než **katolické** náboženství (např. **luteránské** a **kalvínské/pravoslavné**). Dále např. rušil **kláštery**, prosazoval **němčinu** jako úřední jazyk, nechal vybudovat vojenské **pevnosti** na obranu země (např. **Terezín** a **Josefov**).
2. a) 1. Terezín, Josefov, 2. nevolnictví, 3. Chlumce, 4. Kladsko, Slezsko, 5. manufaktury, 6. Lotrinský František, 7. pragmatická sankce, 8. toleranční patent, 9. sedmiletá, 10. němčina, 11. příjmení; **tajenka**: selský císař; byl oblíbený mezi sedláky, protože cestoval po své zemi cestoval v převlečení za prostého šlechtice a poznával každodenní život prostých lidí, dokonce prý i oral.
3. 1. c); 2. a); 3. c); 4. a); 5. b); 6. b); 7. a).

strana 22

1. Po bitvě na **Bílé hoře** došlo k **úpadku** českého jazyka a kultury, němčina se stala jazykem **vyšších** vrstev. Na konci 18. století už češtinu běžně používali pouze **venkované** a příslušníci **nižších** společenských vrstev. Cílem národního obrození bylo vrátit **češtině** tak vysokou úroveň, jakou měla latina nebo němčina, a obnovit českou **kulturu**.
2. 1. ne, 2. ne, 3. ano, 4. ne, 5. ano; **tajenka**: F. L. Věk; Aloise Jirásk.
3. K rozvoji českého jazyka výrazně přispěli jazykovědci Josef **Dobrovský** a **Josef Jungmann**. Václav Matěj **Kramerius** založil první česky psané **noviny** a nakladatelství **Česká expedice**. Pro šíření české kultury bylo důležité **divadlo**, protože hranému slovu rozuměli lidé více než psanému. První hry v češtině začalo pravidelně hrát divadlo **Bouda**. Nejvýznamnějším autorem loutkových her byl Matěj **Kopecský**. Významnou roli v období národního obrození sehrál politik a historik František **Palacký**, autor díla **Dějiny** národu českého v **Čechách** i v **Moravě**.
4. 1. c); 2. c); 3. a); 4. d); 5. b), e).
5. 1. Česká expedice, 2. Bouda, 3. noviny, 4. Dobrovský, 5. jazyk, 6. Palacký, 7. Kašpárek, 8. Jungmann, 9. Národní, 10. němčina, 11. Josef II., 12. patent, 13. Kramerius; **tajenka**: Kdo byl purista? Např.: člověk, který usiluje o čistotu národního jazyka, tedy odmítá slova přejímaná z cizích jazyků.

strana 23

1. Ve Francii byla společnost rozdělena do **3** stavů. První dva stavy – **šlechta** a **církev** – byly **bohaté**, vlastnily **většinu** půdy a **neplatily** daně. Zbylí obyvatelé (např. **obchodníci**, **řemeslníci/úředníci**, **venkované**, **chudina**), kterých byla **většina**, platili **daně** a odváděli církvi **desátek**. Za vlády Ludvíka XV. Francie **ztratila** důležité kolonie, následkem toho se **zhoršovala** hospodářská situace. Za Ludvíka XVI. hrozil Francii **bankrot**. Proto se panovník rozhodl, že by daně měla platit i **šlechta** a **církev**. Daňovou reformu však musely schválit **generální stavy**.
2. 1. bankrot, 2. daně, 3. duchovenstvo, 4. hugenoti, 5. Indii, Kanadu, 6. Ludvík XIV., 7. šlechta, církev; **tajenka**: Bastila; pevnost a vězení.
3. Generální stavy svolané Ludvíkem XVI. nový **daňový** systém **zamítly**. Třetí stav požadoval vypracovat **ústavu**, která by **omezila** moc **panovníka**. K třetímu stavu se přidaly první dva stavy, a tak vzniklo **Ústavodárné shromáždění**. Král se obával **vzpourey** a začal shromažďovat **vojsko**, proto vypuklo povstání v **Paříži**. Povstalci 14. 7. 1789 zaútočili na **Bastilu** a dobyli ji. Tato událost je považována za začátek **Velké francouzské revoluce**. Následně se začali bouřit i obyvatelé menších **měst** a **venkova**, kteří odmítali **robotovat** a odvádět dávky **vrchnosti**. **Šlechta** ve strachu opouštěla zemi.
4. 1. ne, 2. ano, 3. ano, 4. ano, 5. ne, 6. ano; **tajenka**: madam Deficit; Marie Antoinetta, protože měla nákladné koničky či zábavy, které velmi zatěžovaly státní pokladnu.
5. a) habsburská monarchie, b) Francie, c) Rusko, d) Rusko, e) Anglie, f) habsburská monarchie, g) USA.

strana 24

6. Ústavodárné shromáždění ve Francii zrušilo **poddanství** a **robotu**, odvádění **desátek** církvi. Všichni obyvatelé země si byli **rovni** a daně platili podle velikosti **majetku**. Byla vydána **Deklarace** práv člověka a **občana**. Francie se změnila z **absolutistické** monarchie na **konstituční** monarchii.

7. a) 1. Josef Jungmann, 2. samoděržaví, 3. poddanství, robotu, 4. Bastila, 5. desátky, 6. Marie Terezie, 7. Versailles, 8. Ludvík XVI., 9. šlechta, církev, 10. konstituce, 11. Prusko, 12. toleranční; **tajenka:** Marseillaisa; b) hymna.
8. Evropští panovníci se obávali rozšíření **revolucí** do svých zemí, proto změny ve Francii **odsuzovali**. Roku 1792 vyhlásila Francie válku **habsburské monarchii**. Francii se ve válkách s okolními státy zpočátku **nedařilo**, čehož využili **odpůrci** monarchie. Prohlásili krále za **vlastizrádce** a **popravili** ho **gilotinou** (stroj k popravám). V roce 1792 byla ve Francii vyhlášena **republika**. Roku 1793 se chopili moci **jakobíni** – **radikální** poslanci. Francie byla sice **republikou**, ale jakobíni měli **neomezenou** moc, fakticky se jednalo o **diktaturu**. V čele jakobínů stál **Robespierre**. Cílem jakobínů bylo pokračovat v **revoluci** a zlikvidovat všechny své **odpůrce**. Toto období označujeme jako jakobínský **teror**. Proti němu došlo roku 1794 k **povstání**, na jehož konci byl **Robespierre** svržen a se svými přívrženci **popraven**.
9. a) Deklarace práv člověka a občana; b) Bastila.

strana 25

10. 1. parlament, 2. bankrot, 3. Ludvík XVI., 4. gilotina, 5. teror, 6. Prusko, 7. Bastila, 8. poddanství, 9. robotu, 10. republika, 11. duchovenstvo, 12. jakobínů, 13. ústava, 14. diktatura; **tajenka:** rovnost, volnost.
11. Po pádu **jakobínské** diktatury vykonávalo moc volené **pětičlenné direktorium**, jež se opíralo o **armádu**. Sílily hlasy příznivců **monarchie**. V roce 1795 porazil povstání monarchistů **Napoleon Bonaparte** a roku 1799 provedl vojenský převrat. Po něm jmenoval do čela Francie **3** konzuly. Sám se jmenoval prvním konzulem, zbylí dva působili jen jako **rádci**. Stal se tak **diktátorem** – takřka neomezeným vládcem.
12. absolutistická monarchie – 1, konstituční monarchie – 2, republika – 3, direktorium – 4, konzulát – 5, císařství – 6.
13. a)–5, b)–7, c)–6, d)–2, e)–3, f)–4, g)–1.
14. a) diktatura – neomezená vláda diktátora, b) Bastila – pařížská pevnost a vězení, c) gilotina – mechanický popravčí stroj.

strana 26

1. Přestože byla Francie v době konzulátu **republikou**, Napoleon jako první konzul jmenoval a odvolával **ministry** a zákonodárce. Jeho moc **rostla** a roku 1804 byl korunován **císařem** Francie. Za jeho vlády byl vydán nový **občanský** zákoník, který zaručoval základní **práva** a svobody. Hospodářská situace se **zlepšila**. Byly zakládány veřejné **školy**. Napoleonova vláda se však opírala o silnou **cenzuru** (kontrola a zákaz zveřejňování informací) a tajnou **policii**. V Evropě jeho vláda znamenala období **válek**.
2. *klady:* hospodářský rozvoj, zakládání škol, občanská práva; *zápory:* války, tajná policie, cenzura.
3. *škrt:* 1, 3, 8.
4. Napoleonovým cílem bylo **ovládnout** Evropu. Mezi hlavní soupeře patřily **Velká Británie, habsburská monarchie** a **Prusko**. Většina evropských států se Napoleona obávala, a proto zakládala **protifrancouzské koalice** („spojenectví“). V roce 1805 došlo k námořní bitvě u mysu **Trafalgar**. Nad **Napoleonem** zvítězili **Britové** díky velení admirála (**Horatia**) **Nelsona**. Roku 1805 dosáhl Napoleon slavného vítězství v „bitvě tří císařů“ u **Slavkova**. Účastnil se jí Napoleon, rakouský císař **František I.** a **ruský car** Alexandr I. Roku 1806 zanikla **Svatá říše římská** poté, co Napoleon porazil některé její státy. Z jejího území vznikl tzv. **Rýnský spolek**. Do čela dobytých států Napoleon dosazoval **rodinné** příslušníky a věrné druhy.
5. 1. koalice, 2. Prusko, 3. Trafalgar, 4. Rusko, 5. cenzura, 6. Nelson, 7. Slavkova; **tajenka:** Kutuzov; ruský vojevůdce v období napoleonských válek.
6. Roku 1810 Napoleon vyhlásil **kontinentální** blokádu – zákaz **dovozu** zboží z Velké Británie s cílem oslabit její **hospodářství**. Nedodržování blokády se stalo záminkou pro Napoleonovo tažení do **Ruska**. Napoleonovi vojáci pronásledovali ruskou armádu do vnitrozemí, Rusové se vyhýbali rozhodujícímu **střetu**. Francouzi postupovali až k **Moskvě**. Tu **Rusové** zapálili. Napoleona zde navíc překvapily kruté **mrazy**, a proto se rozhodl k **ústupu**. Z Ruska se vrátila jen asi **desetina** Napoleonových vojáků.

strana 27

7. např.: a) koalice – spojenectví (seskupení) ke společnému postupu; b) cenzura – kontrola a zákaz zveřejňování určitých informací; c) monarchisté – přívrženci monarchie.
8. 1. Slavkov, 2. Robespierre, 3. blokáda, 4. Trafalgar, 5. Alexandr I., 6. František I., 7. konzulát, 8. mrazy, 9. Svatá říše římská, 10. Moskvě, 11. vězení; **tajenka:** spálená země; spočívala v donucení nepřátelského vojska (tedy Napoleonova) k ústupu stejnou „spálenou cestou“, kterou do země přišlo.
9. V roce 1813 vytvořili bývalí Napoleonovi spojenci **Prusko** a **Rakousko** spolu s **protifrancouzskou** koalicí a porazili Napoleona v bitvě národů u **Lipska**. Roku 1814 byl Napoleon poslán do **vyhnanství** na ostrov **Elba**. Z něho v roce 1815 uprchl a znovu se stal na 100 dnů **císařem** Francie. V červnu roku 1815 byl definitivně poražen koaličními vojsky v bitvě u **Waterloo**. Poté byl poslán do vyhnanství na ostrov **Svatá Helena**, kde roku 1821 **zemřel**.
10. a) 1. ne, 2. ne, 3. ano, 4. ne, 5. ne, 6. ano, 7. ano; **tajenka:** nemožné, hlupáků; b) Např.: Chytrý člověk si poradí za každé situace.

strana 28

11. O novém uspořádání poměrů v **Evropě** po napoleonských válkách se jednalo na **vídeňském** (1814–1815). Ve **Francii** na trůn znovu usedli Bourboni, na své trůny se vrátily všechny panovnické dynastie v Evropě. Hranice států se vrátily do stavu před začátkem válek s **Francií**, tedy do roku **1792**. Francie ztratila část **zámořských kolonií**. Svatá říše římská nebyla obnovena, místo ní vznikl **Německý spolek**. V roce 1815 panovníci **Ruska, Rakouska a Pruska** založili společenství zvané **Svatá aliance**, jehož cílem bylo zabránit dalším **revolucím** v Evropě.
12. 1. Bastily, 2. blokáda, 3. Velká Británie, 4. konzulem, 5. Elbě, 6. direktorium, 7. tři císařů, 8. Rusko, 9. František I., 10. Svatá aliance, 11. Lipska, 12. Nelson, 13. Vídeňský, 14. Waterloo, 15. Ludvík XVI., 16. Svatá Helena, 17. jakobínů, 18. gilovina; **tajenka:** v torně maršálkou hůl.
13. 1. d); 2. b); 3. d); 4. c); 5. b); 6. a).

strana 29

1. Po napoleonských válkách **rostl** počet obyvatel. Výroba se přesouvala do **továren**, kde byla zaváděna **strojová** výroba. Díky tomu se vyrábělo **více** výrobků **rychleji** a **levněji**. Převratný technologický a hospodářský rozvoj spojený s masovým zaváděním **strojů** do výroby se nazývá **průmyslová revoluce**. Angličan James Watt sestrojil první **parní stroj**, který se využíval jako hnací **motor** nových strojů. Průmyslová revoluce začala v **textilním** průmyslu. Rostla poptávka po dvou surovinách: **železe** a **černém uhlí**. Lidé se začali stěhovat z **venkova do měst**.
2. 1. průmyslová revoluce, 2. Velká Británie, 3. venkova, 4. Josef Jungmann, 5. James Watt, 6. páry; **tajenka:** Singer; Singer vyrábí šicí stroje.
3. Kolébkou průmyslové revoluce byla **Velká Británie**, která měla dostatek černého **uhlí** a vlastnila zámořské **kolonie**, odkud dovážela levné **suroviny** a kam vyvážela své **výrobky**. Měla i nejvyspělejší **námornictvo** a dostatek **finančních** prostředků. Ve Velké Británii **neexistovalo** nevolnictví. Industrializace je proces přeměny společnosti, kdy je lidská práce v dílnách a manufakturách nahrazována **strojovou** výrobou. Díky **strojové** výrobě a rozvoji podnikání vznikaly nové společenské vrstvy: **buržoazie** neboli **kapitalisté** (např. majitelé **továren, dolů/bank, velkostatků**) a **dělníci** neboli **proletariát** (pracující v **továrnách**).
4. 1. industrializace, 2. hnací motor, 3. Velká Británie, 4. železo, uhlí, 5. James Watt, 6. chrám, 7. kolonie, 8. textilní, 9. buržoazie, dělníci; **tajenka:** Rothschild; se proslavil jako bankéř.

strana 30

5. Mzdy dělníků byly **nízké**, pracovní doba byla až **14** hodin a pracovalo se **6** dní v týdnu. Ženy měly **nižší** mzdu než muži. **Bylo** běžné, že v továrnách pracovaly děti. Dělníci bydleli v **dělnických** čtvrtích **na okrajích** měst. Dělníci zakládali sdružení – **odborníky**, které usilovaly o jejich lepší práva. Dělníci požadovali zvýšení **mezd** a zkrácení **pracovní doby**.
6. 1. ano, 2. ano, 3. ne, 4. ne, 5. ano, 6. ano, 7. ne; **tajenka:** český Manchester; Brno, protože se zde byly nejprve textilní manufaktury (2. pol. 18. století) a poté textilní továrny.
7. Největší změnou v dopravě v období průmyslové revoluce bylo využití **páry**. **Rostl** počet přepravovaných surovin i zboží a osob. George Stephenson sestrojil první parní **lokomotivu**. Plachetnice byly nahrazeny **parníky**. Robert **Fulton** vyrobil **kolesový parník**, kolesový pohon brzy vystřídal **lodní šroub**. Vznikaly první automobily na **parní** pohon. Bratři Montgolfierové sestrojili první **horkovzdušný balon**. Samuel Morse je autorem elektrického **telegrafu**, který umožnil přenos **zpráv** na dálku.
8. **a)** kapitalisté – buržoazie, majitelé továren, dolů, bank, továren a velkostatků (většinou bohatí měšťané a podnikatelé); **b)** odborníky – sdružení zakládající dělníky, která usilovala o jejich lepší práva (např. lepší životní podmínky, kratší pracovní dobu, vyšší mzdy); **c)** industrializace – proces proměny společnosti založené na zemědělství a řemeslné činnosti ve společnost založenou na průmyslové výrobě.
9. **a)** Robert Fulton – c), Samuel Morse – a), bratři Montgolfierové – d), James Watt – b), George Stephenson – e).

strana 31

10. V habsburské monarchii začala průmyslová revoluce **na počátku 19. století**. Důležité pro ni bylo zrušení **nevolnictví** v roce 1781, které umožnilo **stěhování** lidí **bez souhlasu** vrchnosti. Lidé se stěhovali za **prací** z **venkova do měst**. Středisky textilního průmyslu byly **Brno** a **Liberec**. Z potravinářského průmyslu se rozvíjelo např. **cukrovarnictví/mlýnářství**. České země byly jednou z **nejvyspělejších** částí habsburské monarchie. První parovůz a kolesový parník sestrojil Josef **Božek**, vynálezcem lodního **šroubu** byl Josef **Ressel**. Bratřenci **Veverkovi** sestrojili **ruchadlo** (zdokonalený pluh).
11. 1. parovůz – a), 2. horkovzdušný balon – c), 3. lodní šroub – e), 4. telegraf – d), 5. kolesový parník – b), 6. parní lokomotiva – f), 7. parní stroj – h), 8. ruchadlo – g).
12. 1. ano, 2. ne, 3. ano, 4. ne, 5. ano, 6. ne; **tajenka:** Dačice; kostkový cukr.

strana 32

1. Klasicismus je umělecký směr v Evropě ve 2. polovině **18.** století. Vzory hledal v **antice**. Vyznačuje se **střídmostí, pravidelností** a důrazem na **rozum**. Pro budovy jsou typické: **souměrnost**, pravidelné geometrické tvary (např. **trojúhelníkový štít**) a antické **sloupy**. Sochaři používali bílý **mramor**. K představitelům klasicistní hudby patří Wolfgang Amadeus **Mozart** a Ludwig van **Beethoven**.
2. **a) klasicistní:** 2, 4, 8; **novogotické:** 1, 7; **b)** Kapitol se nachází v Washingtonu, D. C. (USA), je místem zasedání Kongresu.
3. V 1. polovině **19.** století se rozvíjel nový umělecký směr – **romantismus**, který kladl důraz na **cit**. Romantici obdivovali **minulost** a **přírodu**. Hlavní hrdinové literárních děl jsou **výjimeční** lidé žijící na okraji společnosti (např. **zločinec, kat**). K nejznámějším představitelům českého romantismu patří **Karel Hynek Mácha**.

strana 33

1. Po **napoleonských** válkách se rozšířily po Evropě myšlenky o **rovnosti** lidí, lidských **právech** a svobodě. Mnohé národy prožívaly proces **obrození** a začaly prosazovat kulturní a **politické** zájmy. Z těchto příčin došlo k řadě povstání a **revolucí**.
1. Po **vídeňském** kongresu (1814–1815) byla Francie **konstituční** monarchií. Na trůn se vrátili Bourboni. Zůstala zachována **náboženská** svoboda a před zákony si občané **byli** rovni. Karel X. chtěl vládnout **absolutisticky**, a tak **rozpustil** sněmovnu. Proto v **Paříži** propuklo v červenci 1830 **povstání** označované jako **červencová** revoluce. Karel X. **se vzdal trůnu**, králem byl prohlášen **Ludvík Filip** z vedlejší větve Bourbonů.
2. 1. ano, 2. ne, 3. ne, 4. ano; **tajenka:** abdikace; zřeknutí se (odstoupení) trůnu, funkce.
1. Rusko byl **zaostalý** stát s tuhým absolutismem zvaným **samoděržaví**. Ruští vojáci se za napoleonských válek pohybovali po **Evropě** a pochopili nutnost **reforem**. V prosinci 1825 došlo v **Petrohradě** k **neúspěšnému** pokusu o vojenský **převrat** s cílem ukončit **samoděržaví** a zavést **ústavu**. Vůdci povstání byli **popraveni** a zbytek účastníků byl poslán do **vyhnanství** na **Sibiř**. Samostatný polský stát při třetím **dělení** v roce 1795 **zanikl**. V ruské části Polska vzniklo **království** spojené s Ruskem **personální** unií. Poláci měli vlastní **ústavu** a šlechtickou sněmovnu. Car **omezoval** práva Poláků. Roku 1830 proběhlo **neúspěšné** povstání za **nezávislost** Polska, po kterém začalo **porušování**.
2. 1. buržoazie, 2. samoděržaví, 3. Polsko, 4. Sibiř, 5. Petrohrad, 6. car, 7. pravoslaví, 8. děkabristé; **tajenka:** zaostalé.

strana 34

1. Moc osmanské říše postupně **upadala**. Největším nepřítelem Turků bylo **Rusko**, které se snažilo ovládnout **Balkánský** poloostrov. To se mu **nepodařilo**, protože osmanské říši pomohly **Velká Británie** a **Francie**; obávaly se totiž **vzestupu** Ruska. Částečnou samostatnost na osmanské říši si vybojovali **Srbové**, samostatný stát roku 1830 vybojovali **Řekové**.
1. Itálie a Německo byly na počátku 19. století **rozdrobené**. Jih Itálie patřil **Španělsku**, střed tvořil **papežský** stát a sever patřil **habsburské** monarchii. Jediným samostatným státem ovládaným Itálie bylo **Sardinské** království. O sjednocení Itálie usilovali tzv. **karbonáři**, kteří vyvolali povstání. **Byli potlačeni**, někteří byli **pozatýkáni**, jiní museli **opustit** zem. Za napoleonských válek zanikla **Svatá** říše římská, kterou nahradil **Německý** spolek. Jednotlivé státy v něm byly na sobě **nezávislé**. Ke sjednocení Němců **nedošlo**.
2. 1. Sardinské, 2. Řekové, 3. samoděržaví, 4. porušování, 5. Německo, Itálie, 6. osmanská říše, 7. Balkánský, 8. Španělsko, 9. Habsburkům, 10. papežský stát, 11. parní stroj, 12. děkabristé, 13. karbonáři, 14. Petrohrad, 15. Sibiř, 16. Polsko, 17. Srbové, 18. Karel X., 19. Ludvík Filip; **tajenka:** Nemocný muž na Bosporu; protože její armáda byla v rozkladu, státní pokladna prázdná a v netureckých provinciích byl na vzestupu nacionalismus (vlastenectví).

strana 35

1. Po smrti Leopolda II. vládl v habsburské monarchii **František I**. Po rozpadu Svaté říše římské povýšil František I. Rakousko na **císařství**. František I. řadu reforem předchůdců **zrušil** a znovu zavedl **absolutismus**. Pomocí **tajné** policie a **cenzury** zabránil šíření „**revolučních**“ myšlenek“ a nepokojů. Část vlády Františka I. nazýváme **Metternichův** absolutismus podle předsedy vlády knížete **Metternicha**. Hospodářství **vzkvétalo**. Po smrti **Františka I.** nastoupil na trůn duševně nemocný **Ferdinand I**. Stát řídila státní **rada** v čele s kancléřem **Metternichem**. Požadavky menších národů žijících v habsburské monarchii, které se dožadovaly **rovnoprávnosti**, Vídeň odmítala.
2. **konzervatismus:** a), b), f), h); **liberalismus:** c), d), e), g).
3. 1. Ferdinand I., 2. Leopold II., 3. absolutismus, 4. cenzura, 5. koalice, 6. Metternich, 7. Německo, Itálie, 8. císařství, 9. Balkánský; **tajenka:** Dobrotivý; přezdívka Ferdinanda I.; např.: dobrotivosti (dobrotu) a štedrost.
4. a)–8, b)–1, c)–2, d)–6, e)–7, f)–5, g)–3, h)–4.

strana 36

1. Rok 1848 označujeme jako revoluční rok nebo „**jaro** národů“. Příčinou revolucí byla nespokojenost s **absolutistickou** formou vlády, hospodářské a sociální problémy a snaha vytvořit **národní** státy. Lidé žádali zrušení **poddanství** a roboty a posílení **občanských** práv a svobod.

1. Francouzský král **Ludvík Filip**, který usedl na trůn roku 1830 po červencové revoluci, začal **utužovat** režim v zemi. Proti tomu propukla v únoru 1848 **revoluce**. Panovník byl svržen a Francie se stala **republikou**. V jejím čele stanul **Ludvík Napoleon**, synovec **Napoleona Bonaparta**. Ludvík Napoleon se r. 1852 nechal zvolit **císařem** Francie.
2. A. a) Ludvík XVI. – 1, e) Napoleon Bonaparte – 2, d) Karel X. – 3, b) Ludvík Filip – 4, c) Ludvík Napoleon je jiné označení pro f) Napoleona III. – 5/6; B. Jedná se o označení téže osoby – Ludvík Napoleon je Napoleon III.; C. 1) – e), f); 2) – a).
1. Němci usilovali o **sjednocení** zemí Německého spolku do jednoho státu. O něm existovaly **2** představy, a to **maloněmecká** a **velkoněmecká**. Zvítězila představa **maloněmecká** – sjednocené Německo nemělo zahrnovat země **habsburské** monarchie. Německý spolek se **nepodařilo** sjednotit.
2. 1. ano, 2. ne, 3. ne, 4. ano, 5. ne, 6. ano; **tajenka**: Hitler; Adolf.

strana 37

1. Habsburská monarchie se skládala ze **3** částí: **rakouských** zemí, **Českých** zemí a **Uherského** království. Šlo o mnohonárodnostní monarchii. Vůdčí postavení měli **Němci**, v **Uhrách** Maďaři. Menší národy proto usilovaly o posílení svých práv a **samosprávy**. Všechny národy chtěly zrušit **poddanství** a **robotu**, **cenzuru** (kontrolu tisku) a **absolutistickou** (neomezenou) moc panovníka. Výsledkem revoluce ve Vídni bylo odvolání knížete **Metternicha** a vydání **ústavy**. Díky revoluci v **Uhrách** si Maďaři vymohli částečnou **nezávislost** na **Vídni**.
2. 1. – g), 2. – d), 3. – h), 4. – c), 5. – f), 6. – b), 7. – a), 8. – e).
3. 1. Francie, 2. habsburská monarchie, 3. habsburská monarchie, 4. Prusko, 5. Rusko, 6. Francie, 7. USA, 8. Anglie.
4. Revoluce v Českých zemích začala shromážděním ve **Svatováclavských** lázních. Účastníci poslali císaři **petici** („žádost“). Češi v ní požadovali **zrovnoprávnění** češtiny s **němčinou**, větší míru **samosprávy** pro České země, zrušení **poddanství** a **roboty** a uvolnění režimu. V červnu 1848 proběhl v Praze **Slovanský sjezd**. Zúčastnili se ho zástupci všech **slovanských** národů žijících v **habsburské** monarchii, kteří chtěli změnit habsburskou monarchii ve **spolkový** stát. Během sjezdu došlo k pouličním **bojům** mezi **studenty** a **císařským** vojskem. Slovanský sjezd byl **rozehán**. Kladným výsledkem revoluce bylo zrušení **poddanství** a **roboty**. Císař Ferdinand I. se vzdal vlády a na trůn usedl **František Josef I.**
5. František Palacký.

strana 38

1. Snahy o sjednocení Německa v roce 1848 byly **neúspěšné**. Vůdčí postavení v Německém spolku mělo **Rakousko**. To vadilo **Prusku**, které výrazně **posílilo**. Ke sjednocení Německého spolku přispěl pruský státní kancléř Otto von **Bismarck**. Roku 1866 **Prusové** zaútočili na **Rakousko**, rozhodující bitva proběhla u **Hradce Králové**. **Prusko** vyhrálo a pod svým vedením sjednotilo **severoněmecké** státy. Jihoněmecké státy – **Alsasko** a **Lotrinsko** – odmítaly připojení k **Německu**. Roku 1870 vypukla **prusko-francouzská** válka, vyhrálo **Prusko** a získalo **Alsasko** a **Lotrinsko**. Roku 1871 bylo vyhlášeno **Německé císařství** v čele s pruským králem **Vilémem I.**
2. 1. Rakousko, 2. Lotrinsko, 3. pozemní vojsko, 4. císařství, 5. Alsasko, 6. kníže Metternich, 7. Hradec Králové, 8. Vilém I., 9. reparace, 10. konzervatismus, 11. Francie, Prusko, 12. Bismarck; **tajenka**: krví a železem; Otto von Bismarck, železný.
3. 1. ne, 2. ano, 3. ano; **tajenka**: loď.
1. Velká Británie vznikla roku 1707 spojením **Anglie** a **Skotska**. Je považována za kolébkou **průmyslové** revoluce. Zdrojem bohatství byly zámořské **kolonie**. Velké Británii zůstaly „staré kolonie“ (např. **Kanada**, **Austrálie**) a získala „nové“ (v **Africe**). Britské kolonie v době největšího rozmachu zabíraly **čtvrtinu** světa. Období let 1837–1901 nazýváme „**viktoriánská** Anglie“ podle královny **Viktorie**. Pro toto období je důležitá politika „**skvělé izolace**“, kdy Britové **nezasahovali** do sporů mezi evropskými státy a soustředili se na rozvoj své země.

strana 39

2. 1. Kanada, 2. izolace, 3. Bismarck, 4. Indie, 5. Austrálie, 6. Viktorie; **tajenka**: Albert; královny Viktorie, akademie.
1. Po revoluci v roce 1848 nahradil krále **Ludvíka** Filipa v čele Francie **Ludvík Napoleon** (od r. 1852 císař **Napoleon III.**). Za Napoleona III. se Francie zapojila do **krymské** války (mezi Ruskem a Turky). Roku 1870 byla Francie poražena v **prusko-francouzské** válce a stala se **republikou**. Došlo ke zhoršení vztahů s **Německem**.
2. 1. republika, 2. císařství, 3. reparace, 4. Ludvík, 5. Bismarck, 6. cenzura, 7. Prusko; **tajenka**: u Sedanu.
3. a) *škrt*: vítězné války nad Itálií a Francií; Německo; b) *škrt*: dostává reparace po r. 1870; Francie; c) *škrt*: politika vměšování; Velká Británie; d) *škrt*: konstituční monarchie; habsburská monarchie.
1. Krymská válka (1853–1856) byla konfliktem mezi **Ruskem** a **osmanskou** říší. Zpočátku vítězilo **Rusko**, ale poté se postavily na stranu **osmanské** říše **Velká Británie** a **Francie**, protože se obávaly **růstu** moci Ruska. Rusko **prohrálo**, ztratilo přístup k **Černému** moři a vliv na **Balkánském** poloostrově.

strana 40

1. osmanská říše, 2. Francie, 3. nevolnictví, 4. Sardinie, 5. Balkánském, 6. Viktorie, 7. Rusko, 8. Japonskem, 9. samoděržaví, 10. Dardanely, Bospor; **tajenka:** Sevastopol.
1. V roce 1783 vybojovaly USA nezávislost na **Velké Británii**. Kolem roku 1800 začala kolonizace **západu**, který tvořila **divočina**. Protože šlo půdu v divočině získat **levně**, přicházeli sem osadníci jak původní, tak z **Evropy**. Na severu se rozvíjela **průmyslová** výroba. Na jihu bylo klíčové **zemědělství**, kde na **plantážích** (rozsáhlá pole) pracovali **otroci**. Roku 1860 byl zvolen prezidentem Abraham **Lincoln**, odpůrce **otroctví**, a proto se **jižní** státy odtrhly od Spojených států (**Unie**) a vyhlásily vlastní stát – **Konfederaci**. Propukla občanská válka Severu (**Unie**) proti Jihu (**Konfederaci**), která skončila vítězstvím **Severu**. Bylo zrušeno **otroctví** a nastalo období hospodářského **růstu**. Černoši a ostatní obyvatelé Ameriky měli **stejná** práva.
2. a) 1. občanská, 2. rozvinutý, 3. Unie, 4. Lincoln, 5. plantáže, 6. krymská, 7. Velké Británii, 8. Konfederace, 9. indiáni, 10. Viktorie, 11. demokracie, 12. osadníků, 13. Vilém I., 14. otroctví; **tajenka:** atentát, divadlo. b) Vojáci Unie jsou vpravo (poznáme je podle vlajky a modrých kabátů).

strana 41

1. Revoluce v roce 1848 byla **poražena**, ale bylo zrušeno **poddanství** a **roboty**. Po Ferdinandovi I. nastoupil na trůn **František Josef I.**, který se snažil obnovit **absolutismus**. Posílil cenzuru, zakázal vlastenecké **spolky**, pronásledoval vlastence a **odpůrce** vlády za pomoci **tajné** policie. Absolutismus prosazoval ministr **vnitř** Alexander **Bach**. Za Bachova absolutismu **se rozvíjelo** hospodářství. Habsburská monarchie ztratila roku 1859 **severní** Itálii, proto císař odvolal ministra **Bacha** a vzdal se **absolutismu**.
2. 1. Bach, 2. tajná policie, 3. cenzura, 4. spolky, 5. poddanství, roboty, 6. konstituční, 7. František Josef I., 8. zemský sněm; **tajenka:** Borovský; např.: novinář a spisovatel.
1. Roku 1866 skončila prusko-rakouská válka prohrou **Rakouska**. Toho využili **Maďaři**, kteří si roku 1867 vynutili částečnou **nezávislost** na Rakouském císařství. Tuto událost nazýváme rakousko-uherské **vyrovnání**. Obě části spojovala osoba **panovníka**, **armáda**, politika a **měna**. Roku 1867 byla přijata nová **ústava** (konstituce). Jednání o **rakousko-českém** vyrovnání ztroskotala na odporu českých **Němců** i Maďarů. Češi vymohli jen menší ústupky, např. zrovnoprávnění **češtiny** s **němčinou** na úřadech.
2. 1. Hradec Králové, 2. Metternich, 3. Prusko, 4. Bach, 5. Itálie, Německo, 6. zahraniční politiku, 7. panovníka, měnu, 8. svobodu, 9. vyrovnání, 10. armádu; **tajenka:** drobečková; např.: si čeští politici vymohli na Rakousku jen několik menších ústupků – „drobečků“.

strana 42

1. Po odvolání ministra Alexandra **Bacha** začaly vznikat vlastenecké a dělnické **spolky**, k nejznámějším patří **Sokol**. Movitější lidé stavěli rodinné vily s **elektrickým** osvětlením a najímali si **služebné**. Dělníci žili v **malých** bytech v **dělnických** čtvrtích. Postupně se **zkracovala** pracovní doba a **omezovala** práce dětí. Bylo zavedeno úrazové a nemocenské **pojištění**. Docházelo k emancipaci žen, tedy k **zrovnoprávnění** s muži. Volební právo ale ženy získaly až ve **20.** století.
2. 1. ne, 2. ano, 3. ano, 4. ano, 5. ano, 6. ne; **tajenka:** Miroslav Tyrš; tělovýchovného spolku Sokol.
1. České země byly hospodářsky **nejrozvinutější** částí monarchie. O době po roce 1850 hovoříme někdy jako o **2. průmyslové revoluci**. Začala se zavádět **elektrická** energie a montážní **linky**, kde vykonával každý dělník určitý krok a výrobek poslal po **pásu** dál. Práce byla **rychlejší** a **levnější**. František **Křižík** vynalezl **obloukovou lampu**, která se používala k **veřejnému** osvětlení, a vybudoval 1. elektrickou **trať** v Rakousko-Uhersku. Viktor **Kaplan** zdokonalil vodní **turbínu**. Vznikala první **auta** na benzinový pohon. První dálkový let v Čechách uskutečnil Jan **Kašpar**. Obrovské pokroky zaznamenalo lékařství (např. **dezinfekce**, **rentgenové paprsky**, **narkóza**). Zákony genetiky objevil Gregor Johann **Mendel**.
2. A. Jan Kašpar; B. František Křižík; C. Viktor Kaplan.
3. Mendel – genetiky; Smetana – hudební skladatel.

strana 43

1. Po roce 1860 došlo k **vzestupu** české kultury. Posledním jednotným slohem byla **secese**. Mezi nejznámější malíře patřili Mikoláš **Aleš** a Alfons **Mucha**. V oblasti hudby působili Bedřich **Smetana** a Antonín **Dvořák**. V roce 1868 byl položen základní kámen **Národního divadla**, to bylo postaveno díky národním **sbírkám**. Po otevření v roce 1881 divadlo **vyhořelo**. Roku 1883 bylo znovu slavnostně otevřeno **Smetanovou** operou **Libuše**.
2. **malířství:** 1, 8, 11; **sochařství:** 4, 9; **hudba:** 2, 10; **literatura:** 5, 7; **věda:** 3, 6, 12.
3. 1. a); 2. b); 3. b); 4. c).
1. Secese se objevila v 90. letech 19. století. Její znaky jsou: **bohatá** zdobnost, **neobvyklé** barvy, **plynulá** vlnící se křivka, která vyvolává dojem **polybu**. Oblíbené byly **netradiční** materiály a **přírodní** motivy (např. **květinové** ornamenty). Impresionismus zachycuje pocity, dojmy a nálady, projevil se hlavně v **malířství**.
2. 1. Josef Václav Myslbek, 2. Alfons Mucha, 3. Ladislav Šaloun, 4. Václav Hynais.

strana 44

1. Na konci 19. století Velkou Británií v objemu průmyslové výroby předstihly **USA** a **Německo**, a proto se snažila připojit si k sobě své **kolonie**. Hospodářství Francie **nepatřilo** k nejvyspělejším. Rusko zůstávalo na konci 19. století **zaostalou zemědělskou** zemí. Do prohrané války s **Japonskem** roku 1905 se v Rusku udržel absolutismus. Hospodářsky nejrozvinutějším státem Evropy se na počátku 20. století stalo **Německo**, kterému chyběly **kolonie**. Rakousko-Uhersko soupeřilo s **Ruskem** o **Balkánský** poloostrov, což vedlo k zhoršení jejich vztahů. Roku 1908 Rakousko-Uhersko násilně připojilo **Bosnu** a **Hercegovinu**. Osmanské nadvlády na Balkánu se zbavily **Řecko**, **Srbsko**, **Rumunsko** a **Bulharsko**. Tyto státy se spojily a vyhlásily válku **osmanské říši** s cílem rozšířit své **území** na její úkor. Tyto tzv. **balkánské války** skončily **porážkou osmanské říše**. Na počátku 20. století měly nejsilnější hospodářství na světě **USA**.
2. 1. Turci, 2. Hercegovinu, Bosnu, 3. Velká Británie, 4. Japonsko, 5. Spojené státy, 6. Francie, 7. Německo; **tajenka**: Titanic; např.: luxusní parník, považovaný za nepotopitelný, potopil se však už během první plavby po srážce s ledovcem.
1. Roku 1882 vznikl **Trojspolek**, jehož členy bylo Rakousko-Uhersko, **Německo** a **Itálie**. V roce 1907 se Velká Británie, **Francie** a **Rusko** spojily v koalici zvanou **Trojdhoda**. K příčinám první světové války patří „závody“ ve **zbrojení**, německá snaha získat nové **kolonie** a ztráta prvenství **Francie** na evropském kontinentu. Záminkou k první světové válce byl **atentát** na rakouského **následníka trůnu Františka Ferdinanda** d' Este spáchaný dne 28. 6. roku **1914** v **Sarajevu**, hlavním městě **Bosny** a **Hercegoviny**. Atentátníkem byl **Srb** Gavrilo **Princip**. Dne 28. 7. roku **1914** vyhlásilo **Rakousko-Uhersko** válku **Srbsku**.
2. *Trojspolek*: b), c), d), h), j); *Trojdhoda*: a), b), e), f), g), i), k), l); *oběma barvami*: Itálie.

strana 45

3. 1. ne, 2. ne, 3. ano, 4. ano, 5. ano, 6. ne, 7. ano, 8. ano, 9. ne; **tajenka**: ultimátum; důrazná výzva ke splnění daných podmínek spojená s vyhrůžkou.
1. Dne 28. 7. roku **1914** vyhlásilo **Rakousko-Uhersko** válku **Srbsku**. Rakouský spojenc **Německo** vypovědělo válku **Francii** a **Rusku**. Celkově se do války zapojilo více než **30** států. Protože se bojovalo téměř na celém světě, označujeme tuto válku jako **světovou**. K novým zbraním patří např.: **opakovací pušky nabíjené zezadu**, **tanky**, **kulometry**, **dalekonosná děla**, **stíhací letadla**, **vzducholodě**, **bojové plyny (yperit)**. Boje probíhaly na 4 frontách, a to: **západní** (nejkrvavější), **východní**, **srbské** (kde válka začala) a **italské**.
2. *1. původní členové Trojdhody*: Velká Británie, Francie, Rusko; *2. původní členové Trojspolku*: Rakousko-Uhersko, Německo, Itálie; *3. spojenci Trojdhody*: Belgie, Srbsko, Portugalsko, Řecko, Rumunsko, Itálie; *4. spojenci Trojspolku*: Bulharsko, osmanská říše; *5. neutrální státy*: Španělsko, Albánie, Švýcarsko, Nizozemsko, Dánsko, Norsko, Švédsko.
3. **a)** Francie + Velká Británie + USA proti Německu; **b)** Německo + Rakousko-Uhersko proti Rusku; **c)** Srbsko proti Rakousko-Uhersku; **d)** Itálie proti Rakousko-Uhersku.

strana 46

4. Nejkrvavější byla **západní** fronta, kde proti Německu bojovaly **Velká Británie**, a **Francie**, od roku 1917 i **USA**. Po několika týdnech se manévrová válka změnila v **zákopovou**. Nejtěžší boje probíhaly roku 1916 v bitvě u **Verdunu** a v bitvě při řece **Sommě**, v níž Britové použili první **tank**. Němci chtěli omezit **zásobování** Velké Británie, proto ničili ponorkami neutrální lodě **USA**, a tak vstoupily v roce 1917 **USA** do války na straně **Trojdhody**. Po zániku **východní** fronty (jaro 1918) přesunulo **Německo** síly na západ. Nakonec ale Německo požádalo o **příměří**.
5. 1. ano, 2. ne, 3. ne, 4. ne, 5. ano, 6. ano; **tajenka**: mlýnek na maso; je označení bitvy u Verdunu, protože počet obětí byl velmi vysoký, zemřelo téměř 700 000 vojáků (za 10 měsíců; počty jsou uváděny velmi různé, pohybují se v rozmezí přibližně 600 000 až 1 000 000, nejčastěji asi 700 000).
6. Na východní frontě bojovalo Rakousko-Uhersko a **Německo** proti **Rusku**. Roku 1917 došlo v **Rusku** k revolucím, a proto Rusko vystoupilo z války. Tak přestala existovat **východní** fronta. Na **srbské** frontě spolu bojovaly **Rakousko-Uhersko** a Srbsko. Na **italské** frontě proti sobě stály **Rakousko-Uhersko** a Itálie, původně člen **Trojspolku**. Itálie přešla v roce 1915 na stranu **Trojdhody** za příslib získání nových **území**. Na této frontě se proslavili **čeští** vojáci.
7. 1. Srbsku, 2. ponorkami, 3. Verdunu, 4. USA, 5. tanky, 6. Trojspolek, 7. Hercegovinu, Bosnu, 8. Itálie, 9. Sarajevu, 10. zákopovou, 11. Rusko, 12. kolonie, 13. bojový plyn; **tajenka**: brestlitevský; ... vystoupení Ruska z války.

strana 47

8. V březnu roku 1918 skončila válka na **východní** frontě. Rusko uzavřelo mír se státy **Trojspolku**. Nejdéle se bojovalo na **západní** frontě. Dne 11. 11. roku **1918** bylo uzavřeno příměří **Německa** a států **Trojdhody**. Oficiálně byla první světová válka ukončena podepsáním **mírových** smluv na konferenci ve Versailles.
9. *vítězné státy*: Francie, Belgie, Velká Británie, Portugalsko, Itálie, Rumunsko, Řecko; *poražené státy*: Rakousko-Uhersko, Německo, Bulharsko, Turecko; *nově vzniklé státy*: Československo, Polsko, Litva, Lotyšsko, Estonsko, Finsko, Rusko (SSSR), Jugoslávie; *neutrální státy*: Norsko, Švédsko, Dánsko, Nizozemí, Švýcarsko, Španělsko, Albánie.

10. 1. c); 2. b); 3. d); 4. a); 5. c); 6. a); 7. c); 8. b); 9. b); 10. b); 11. a).

strana 48

1. Rusko utrpělo ve válce značné ztráty, lidé v zemi **hladověli**, a proto rostl odpor k **válce**. Ze stavu v zemi vinili **Mikuláše II.** Ten po **únorové** revoluci (podle současného kalendáře proběhla v **březnu**) odstoupil, vystřídala ho **prozatímní** vláda, která obnovila boje na **východní** frontě, což vyvolalo **odpor** lidu. Toho využili **bolševici**, kteří pod vedením Vladimíra Iljiče **Lenina** uskutečnili státní převrat zvaný **Říjnová** revoluce (proběhla v **listopadu**). Bolševici uzavřeli v březnu 1918 mír s **Německem** a **Rakousko-Uherskem**. Rusko kvůli tomu **ztratilo** rozsáhlá **území**. Bolševici tvrdili, že vytvoří společnost, v níž si budou všichni **rovni**. Půdu rozdělili rolníkům, zestátnili **továrny**, doly a obchody. Došlo k **úpadku** hospodářství. Propukla **občanská** válka mezi **bolševiky** a jejich odpůrci. Probíhala v letech 1918–1922 a skončila vítězstvím **bolševiků**. Roku 1922 se z Ruska stal **totalitní** stát nazvaný **Sovětský svaz**.
2. 1. listopadu, 2. únorová, 3. banky, doly, 4. bolševici, 5. Mikuláš II., 6. republiku, 7. Trojspolek, 8. Sovětský svaz, 9. továrny, 10. občanská, 11. Lenin, 12. totalita, 13. prozatímní vláda; **tajenka:** Trockij, Stalin; bolševické/komunistické straně.
3. 1. – e), 2. – f), 3. – d), 4. – b), 5. – g), 6. – h), 7. c), 8 – a).
4. bolševici – „ti, co mají většinu“, členové komunistické strany v Rusku (Sovětském svazu); legionáři – vojáci bojující v legiích – dobrovolnických jednotkách, které za 1. světové války stály na straně Trojdohody; Sovětský svaz – označení Ruska od r. 1922 po vítězství bolševiků v občanské válce; totalita – režim, v němž je veškerý život společnosti ovládán a kontrolován vládnoucí politickou stranou (či církví apod.).

strana 49

1. V zázemí se průmysl se přeorientoval na **válečnou** výrobu. Špatná hospodářská situace si vynutila zavedení **přídělového** systému, lidé si mohli koupit jen určité množství zboží na **lístky**. Rozmáhal se **černý trh**. Během války byla zavedena **cenzura** (kontrola zveřejňovaných informací). Protistátní jednání bylo trestáno nejen pokutováním, ale i **vězením**. Roku 1916 se stal císařem **Karel I.**, který **měl** zájem na ukončení války. Udělil **amnestii/milost** politickým vězňům. Karel I. byl poslední rakousko-uherský **císař** a český **král**.
2. František Ferdinand d' Este. Např.: Velmi rád cestoval, vlastnil panství a zámek Konopiště a Chlum u Třeboně.
3. 1. Versailles, 2. Sommě, 3. cenzura, 4. černý, 5. Trojspolek, 6. lístky, 7. bolševici, 8. Karel I.; **tajenka:** amnestie; udělení milosti.
4. Čeští vojáci bojovali za **rakouskou** armádu na straně Trojspolku. Někteří odmítali bojovat proti „svým slovanským bratrům“, přebíhali na stranu „nepřítele“, kde tvořili dobrovolnické vojenské jednotky zvané **legie**. Legionáři se proslavili v bitvě u **Zborova**. Zasáhli do občanské války v Rusku, kde bojovali proti **bolševikům**. O vznik samostatného českého a **slovenského** státu usiloval zahraniční **odboj** s centrem v **Paříži**. V jeho čele byli **Tomáš Garrigue Masaryk**, Edvard **Beneš** a Milan Rastislav **Štefánik**. V lednu 1918 byla v Praze přijata **Tříkrálová** deklarace, prohlášení požadující právo na **sebeurčení** národa. Dne **28. října** roku **1918** byla vyhlášena **samostatnost** Československa.
5. a) František Josef I.

strana 50

6. a) 1. Američané, 2. legie, 3. Masaryk, 4. Karel I., 5. Zborova, 6. amnestie, 7. Tříkrálová, 8. Trojdohody, 9. bolševikům, 10. Štefánik, 11. Beneš, 12. Sarajevo, 13. tank, 14. zákopovou; **tajenka:** Československo; b) Pětice politiků, která řídila pražský převrat v roce 1918, každý se stal ve vzniklé Československé republice ministrem – Alois Rašín (ministr financí), František Soukup (ministr spravedlnosti), Jiří Stříbrný (ministr pošt a telegrafu), Antonín Švehla (ministr vnitra) a Vavro Šrobár (ministr zdravotnictví a pro správu Slovenska).
7. a) 1. Tomáš Garrigue Masaryk, 2. Edvard Beneš, 3. Milan Rastislav Štefánik, 4. František Josef I. b) Např.: 1. Od 15 let se živil sám jako domácí učitel dětí bohatých rodičů. 2. V letech 1901–1904 hrál amatérsky fotbal za mužstvo SK Slavia Praha. 3. Jeho původním cílem v Paříži bylo dostat se ke dvěma nejslavnějším astronomům, Flammarionovi a Janssenovi, a studovat u nich a spolupracovat s nimi v oblasti astronomie a meteorologie. 4. Bylo mu přezdíváno Salzpřinc („solný princ“), protože jeho matka před početím podstoupila léčbu v Bad Ischlu.
8. 1. c); 2. c); 3. c); 4. c); 5. a); 6. a); 7. b).

strana 51

1. a) absolutismus, b) ústava, c) desátky, d) samoděržaví, e) nevolnictví, f) parlament, g) Bastila, h) gilotina, i) cenzura, j) buržoazie.
2. a) USA, b) Prusko, c) Rusko, d) Polsko, e) Rusko, f) Prusko a habsburská monarchie/Rakousko, g) osmanská říše, h) Anglie (Velká Británie), i) Velká Británie (Anglie), j) Maďarsko (+ slovenská část Československa), k) osmanská říše (Turecko), l) Rusko a osmanská říše (Turecko) + Velká Británie, Francie.
3. a)–6, b)–9, c)–3, d)–5, e)–1, f)–8, g)–4, h)–7, i)–2.

4. 1. – d), 2. – d), 3. – a), 4. – c), 5. – b).

5. b).

6. 1. novogotika, 2. klasicismus, 3. baroko, 4. secese.

strana 52

7. a), c), d).

8. c).

9. c), d), f).

10. b).

11. a) Otto von Bismarck, b) Ludvík XIV., c) George Washington, d) Napoleon Bonaparte, e) Oliver Cromwell, f) Friedrich II., g) Viktorie, h) Petr I. Veliký, i) Ludvík XVI., j) Abraham Lincoln, k) Jakub I., l) Kateřina II. Veliká.

12. a) robota – Ferdinand I., 1848, b) nevolnictví – Josef II., 1781.

13. e), h).

14. Záminkou k 1. světové válce byl **atentát** na rakouského **následníka** trůnu spáchaný dne 28. 6. roku **1914** v **Sarajevu**. Nejtěžší boje 1. světové války probíhaly na **západní** frontě. V roce 1917 vstoupily do války **USA**. V **Rusku** došlo roku 1917 k revoluci, moci se zde chopili **bolševici**. Válka skončila vítězstvím **Trojdhody**. K novým zbraním patřily např.: **opakovací pušky nabíjené zezadu, tanky, kulometry, dalekonosná děla, stíhací letadla, vzducholodě, bojové plyny (yperit)**. K vzniku Československa přispěly **legie** (dobrovolnické vojenské jednotky) bojující na straně **Trojdhody** a Československá národní **rada** sídlící v **Paříži**. Jejimi členy byli T. G. **Masaryk**, E. **Beneš** a M. R. **Štefánik**.

15. a), e), f), g), c) – Itálie sice byla členem Trojspolku do roku 1915, ale do bojů na jeho straně nezasáhla.